La Calella dels alemanys, pionera en turisme de vacances

Per Jordi Ten i Figueras



«Amanyagada pel parrupeig incansable de les ones, estesa a frec d'un mar intensament blau que llepa la platja més meravellosa del maresme, s'alça cara al migdia una ciutat mediterrània, moderna i cosmopolita: Calella.»

Francesc Grau i Viader

Escriptor i periodista · (Calella 1920-1997)

Una Calella de postal

Aquesta ciutat pionera en turisme vacacional a Catalunya, és avui la capital turística i comercial de la Costa Barcelona-Maresme. Calella, hospitalària per tradició i per vocació, ara fa més de 60 anys va tenir la suficient empenta per engegar una activitat turística de vacances, cosa que ha contribuït a donar-li nom arreu d'Europa.

Aquella Calella blanca, lluminosa, afable, silenciosa, feta amb tiralínies, amb carrers paral·lels al mar, que alternava la seva economia avesada al conreu de l'horta, la pesca i la indústria tèxtil i del gènere de punt, va veure com la casualitat i el paisatge, van determinar l'arribada dels primers turistes alemanys. Una invasió pacífica que van comportar pel municipi una gran revolució i una enorme transformació. Era l'inici d'una "Calella de postal". De llavors ençà, el turisme, el sector de sectors, ha representat i representa el seu principal motor econòmic.

La veritat és que a Calella tenim la sort de tenir una gran platja, amb una sorra neta de gra gruixut i daurat, i un mar intensament blau. Mirant la platja i les roques, els primers turistes

van quedar embadalits. Realment, el paisatge conformat per les Roques, amb les seves cales entroncades en els penya-segats dels darrers contraforts sud-orientals del massís de Montnegre Capaspre, i la finor i grandària d'aquesta platja va ser i segueix sent un dels atractius de la nostra destinació.
Un atractiu natural que als anys cinquanta es trobava complementat per la visió d'una multitud de sínies que limitaven fins al rierol, donant pas a aquella Calella que hem descrit anteriorment.

Els tons verd i blau d'un paisatge acolorit, juntament amb una extensa platja que la fa immillorable per estirar-se a prendre el sol, es van convertir en un gran reclam. Així com també ho van ser el clima, les possibilitats d'una vida a baix preu i, d'una manera rellevant, el caràcter obert, afable dels calellencs que es van bolcar en la nova oportunitat que se'ls oferia. Tots aquests components van ser els valors del nou producte turístic que acabava de néixer: un producte amb un ventall immens de possibilitats que aviat captivaria els primers alemanys, que trobaran a Calella, i amb pocs mesos de diferència, un poderós motiu que cridarà fortament la seva atenció. L'afabilitat de la gent, fortament arrelada a les seves festes i tradicions també va jugar un paper important en l'atracció del foraster. Si a tot això li afegim un clima càlid pràcticament assegurat, trobarem els ingredients que van fer que, amb l'arribada dels primers turistes, Calella i els calellencs visquessin una enorme mutació.
Els primers turistes eren majoritàriament alemanys. Buscaven un lloc per passar les seves primeres vacances pagades, deixar enrere el difícil context històric i social de la segona postguerra europea i gaudir del sol i la platja. Calella oferia això i molt més. L'arribada de turistes va créixer exponencialment i en deu anys es va arribar a la xifra de 10.000 visitants, fent que la ciutat arribés a ser anomenada la "Calella dels alemanys".
Amb l'obertura turística, determinats sectors ideològics temien que entressin aires renovadors que fessin perillar la moral conservadora del moment, per a la majoria dels calellencs, això va representar una oportunitat que no es podia deixar passar. No oblidem que, aleshores, els calellencs vivien immersos en una conjuntura econòmica poc favorable, a causa de la crisi del gènere de punt i la dificultosa continuïtat de les activitats primàries, com l'agricultura i la pesca.
Les fondes van passar a ser hotels, ampliant l'oferta d'allotjament; algunes fàbriques, com la de la família Janer Visa, es van convertir en residències, i les cases particulars van improvisar l'acolliment en habitacions i van obrir les seves portes i també el seu cor. Es tractava de la irrupció d'una nova indústria. Calella ho va saber aprofitar convertint-se en la ciutat pionera del turisme de vacances a Catalunya.



Pioners d'una gran aventura

Però, com en tota gran aventura, sempre hi ha un inici i uns pioners. Fa 64 anys, una joveníssima **Margot Rothe Bruner** (1926-2006), nascuda a Burgholzh (Alemanya), moguda per ànsies de pau i per la voluntat de buscar un futur millor, lluny de les fortes experiències personals i d'una dura postguerra va decidir marxar de viatge amb la seva amiga, Inge Butner. Després de conèixer Espanya, el 1953 van decidir quedar-se a Calella i es van proposar promocionar l'arribada de turistes a aquesta localitat. Durant els primers estius es van traslladar a la frontera de la Jonquera per recomanar als turistes d'anar a Calella. La Margot, va saber mirar amb ulls periodístics i també d'esparver una ciutat plena de possibilitats. Així aprofitant les seves relacions amb la premsa alemanya, va organitzar un autocar de periodistes. Al següent estiu ja arribava el primer autocar de turistes alemanys, gestionat per l'agència Reisen Büro Lenk, procedents de la ciutat de Bad-Homburg, prop de Frankfurt. La Margot obriria una oficina de turisme al costat de la carretera i escriuria la primera guia turística de Calella, on es va establir i arrelar la família.

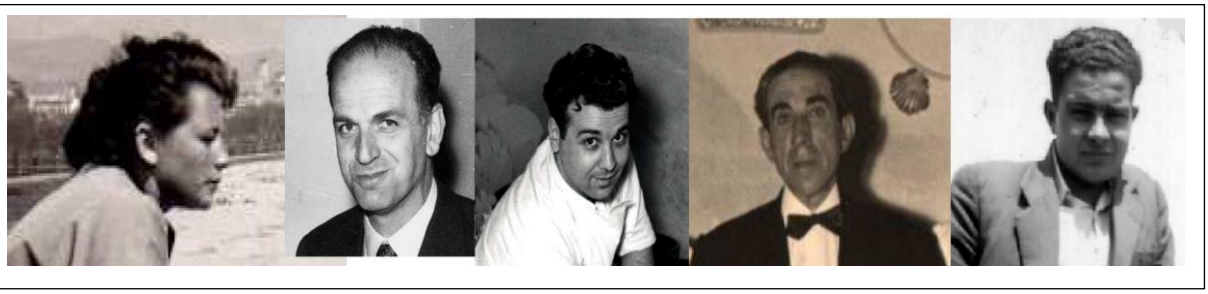

Fotos: D'esquerra a dreta: Margot Rhote Bruner; Josep Maria Martí i Nicolau; Manel Vila i Boadas; Joaquim Serra i Codina; i Enric Teixidó i Salvá. (Arxiu MUTUR)

A l'ensems, el calellenc **Josep Maria Martí Nicolau** (1915-2000) havia estat una temporada treballant a Alemanya, a Chemnitz (Saxònia), al sector de la indústria tèxtil, on havia conegut la família Wolff. Quan Martí Nicolau ja tornava a ser a Calella va rebre la visita del general **Ludwig Wolff** (1893-1968) i tres persones més que s'aturaren a la ciutat, camí de Barcelona. Fent gala d'una gran hospitalitat els va mostrar la realitat de Calella i els seus valors paisatgístics. Val a dir que, en ambdós casos, els alemanys s'allotjaren en un recent estrenat Hotel Vila que comptava inicialment d'un menjador i quatre habitacions. L'establiment havia sorgit de la vella Fonda Vila, fundada l'any 1922 per Manuel Vila Dalmau, reconegut cuiner i que ara regentava la seva vídua Rita Boadas Prats, juntament amb els seus fills Luisita i Manel. Aleshores, era l'únic establiment obert, tota vegada que l'Hotel Codina, amb poques habitacions, romania tancat, perquè la família Codina estava absorta per la marxa del salí.

L'amic Martí amb gran amabilitat fa que coneguin la nostra població i puguin valorar molt més l'impacte que els ha produït i la modèstia del compte a l'hora de pagar. Un d'ells era el coronel **Adolf Dikfeld** (1910-2009), de la Lutfwaffe, el qual l'any següent va crear una agència de viatges i va comunicar a Martí Nicolau la seva voluntat d'enviar autocars de turistes d'Alemanya a Calella que s'allotjaran al mateix hotel on havia estat ell. Dit i fet, Josep Maria Martí, que aleshores era col·laborador de l'ex coronel, va establir amb **Manel Vila i Boadas** (1926-2005) les primeres bases de la futura arribada de turistes alemanys. El primer contracte, reflex el cost de l'estada —deduïm per persona i dia— era de 60 pessetes.

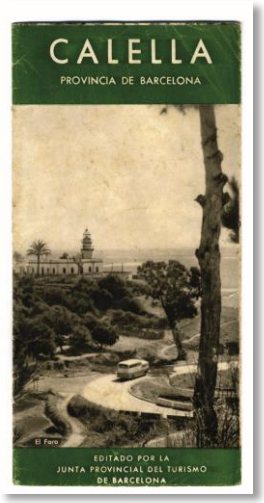

El primer autocar va arribar el Divendres Sant de 1954. Cada autocar portava 55 persones i l'Hotel Vila no tenia la capacitat per allotjar-los a tots. Per tant, es va buscar allotjament a les cases particulars. Així va ser com va començar aquesta pràctica que es mantindria al llarg dels anys i que es faria habitual a tota la costa. D'altra banda, la Família Vila Castells va decidir anar adquirint les cases veïnes per ampliar l'establiment.

Així doncs, l'Hotel Codina, sorgit també d'una fonda, va acollir un turisme alemany promogut per l'agencia Globus Reisen que, des de Colònia, va viatjar en autocar i va tenir una forta implicació en el creixement turístic de Calella.

Joaquim Serra i Codina (1900-1966) fou un hoteler entregat; la seva personalitat, atenta i cerimoniosa, faria que fos estimat pel personal de l'hotel i que els clients l'arribessin a anomenar ≪Papa Codina≫, ja que aquest els proveïa de tot el necessari per gaudir d'unes bones vacances.

Amb els anys, i juntament amb els seus fills Paco i Joaquim, l'Hotel Codina va fer diverses remodelacions i va incorporar nous establiments per augmentar la capacitat de llits, tan necessària aquella època.

D'una manera especial, aquests personatges al que podríem afegir també la súbdita alemanya **Nina A. Kressman Von Steuben** (1893-1985) es van erigir en promotors.

Però no podem deixar de parlar d'**Enric Teixidó i Salvà** (1923-1981) un calellenc amb una gran visió, que l'any 1955 va decidir, juntament amb el seu soci, el Dr. Gabriel Vila Cuyas, construir un hotel en els terrenys d'una antiga granja de gallines: l'Hotel Goya.

Després d'aquesta experiència, va impulsar tot un seguit d'hotels a Calella i arreu del país creant empreses relacionades tant amb el turisme com amb altres sectors, participant en l'impuls econòmic de la ciutat. Teixidó, a mes de ser un home senzill i ple d'humanitat, tenia una gran iniciativa i empenta. Sense capital previ va crear grans empreses hoteleres i serveis turístics i molta ocupació. El llegat d'Enric Teixidó va propiciar tota una generació d'hotelers i d'empresaris lligats a l'activitat turística.

Aquesta revolució fou possible gracies a l'esforç de molts calellencs que, cadascú al seu lloc, van fer front a moments d'incertesa i van arrencar noves iniciatives empresarials amb l'arribada del turisme.

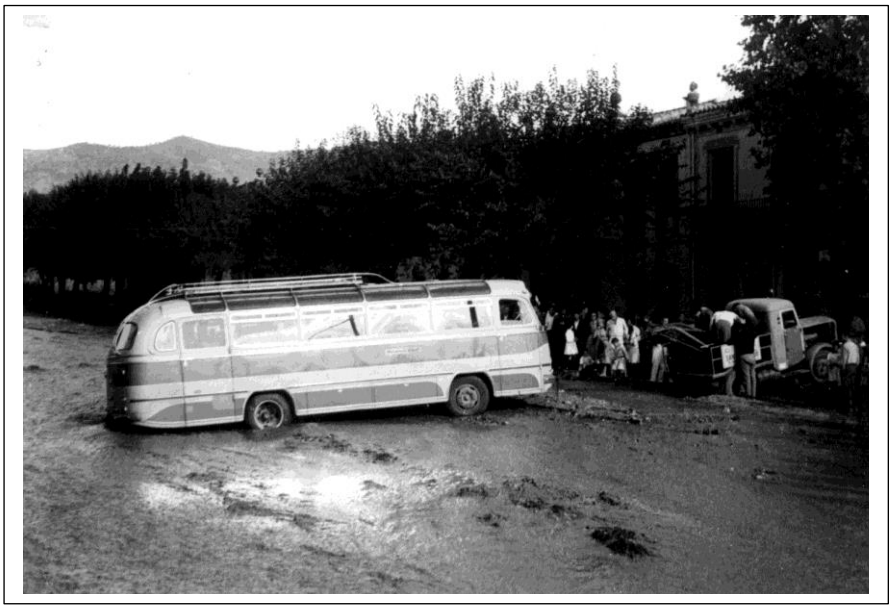



Foto: Arxiu Família Porti · Autocar de l'agència alemanya Globus Reisen atrapat per les aigües de la riera de Capaspre.

Bis Morgen!

Els primers turistes alemanys no eren exigents, buscaven el sol i els banys de mar i, a les nits, demanaven esbarjo musical. Es mostraven encuriosits per tot el que veien i eren comprensius amb les improvisacions i la falta de professionalitat. Moltes vegades els problemes s'arreglaven amb un somriure i un *bis Morgen!* (fins demà).

El turisme neix ràpidament. Després vindran una munió d'agències de viatges que contribuiran a dibuixar nous horitzons i àmplies possibilitats, d'un abast difícil de preveure. Cal assenyalar que els calellencs vam saber oferir una hospitalitat ben entesa a aquells turistes curiosos. L'afabilitat en el tracte va ser un element molt important, tant com practicar la reconeguda virtut dels catalans per als negocis. Així, els calellencs van saber esprémer la imaginació i, valents, van iniciar una aventura de futur incert.

En pocs anys afloraran residències, nous hotels, botigues, bars, cellers i sales de festa i una multitud de serveis i activitats turístiques.



Foto: Etiquetes promocionals per l'equipatge dels primers hotels de Calella.
Col·lecció Família Llobet - Sagrera

Pere Pubill Calaf "Peret"

En el record queda l'aparició de diversos locals on tenen lloc festivals andalusos amb molt de *taconeo*, guitarres i castanyoles. Qui ho hauria de dir! Pel que fa al Bolo-Club, hi actuava el conegut Paco de la Caleta. La Chunga, nom amb el qual es coneixia la *bailaora* Micaela Flores Amaya, també havia fet els seus inicis a Calella. De la mateixa manera que uns anys més tard la ballarina de flamenc Carmen Salazar "La Camboria", que s'inicià amb actuacions al Nigth Club Jardin Velamar, i després a la Guitarra hi tindria una de les seves etapes artístiques més alegres acompanyat de Lauren Postigo. No podem oblidar també que el conegut **Pere Pubill Calaf**, en **Peret**, va començar la seva carrera a Calella –«enredant per aquí, enredant per allà...»— fins que arribà a ser el rei de la rumba catalana. Val a dir que s'inicià en un dels locals de la ciutat, ubicat al carrer de Sant Isidre número 90, anomenat Los Claveles, i que en aquella època es feia dir i signava amb el pseudònim de Pedro Montenegro. Recorda amb precisió que cobrava, vers el 1957, dues-centes pessetes diàries. En els pasquins de propaganda es feia constar «Todos los días, desde las 22h., a las 3 de la mañana, Baile y actuación de los auténticos gitanos, en sus cantos y bailes flamencos: Pilar Amaya (Bailaora), Paco de la Caleta (Bailaor), Pedro Montenegro (Guitarrista cantaor).»

Anys després en una entrevista feta a en Peret, s'explica: **"La rumba catalana va començar amb els turistes, a Calella. Jo cantava tot sol en un petit local. Es tracta d'un estil de musica que vaig inventar.**"

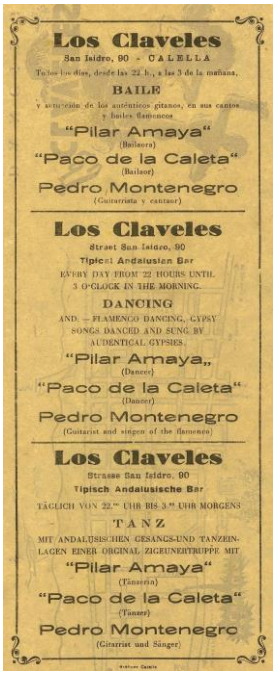

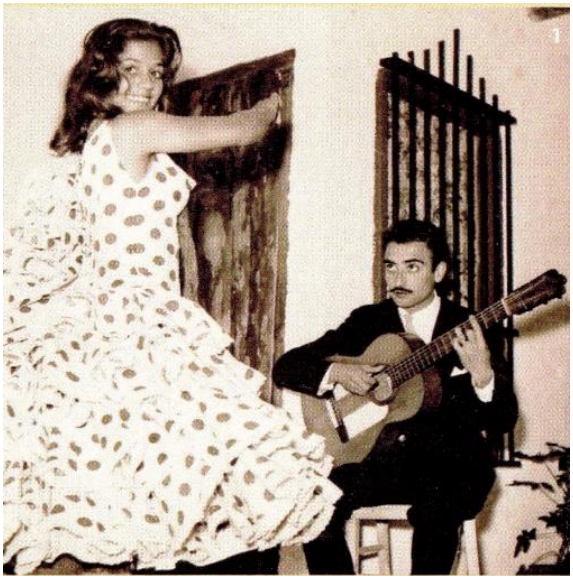

Foto: Arxiu Albert Pruna. En Peret en plena actuació a "Los Claveles", acompanyant a la "Fana"

Sota l'embranzida del turisme s'aixecaran un munt d'establiments , que faran les delícies del gremi de constructors i projectaran un llarg etcètera de noves ocupacions laborals. Teixidors, paletes, agricultors i pescadors alternaran les seves ocupacions habituals amb les de cambrers, cuiners, grums, rentaplats, agents de viatge o guies turístics. Junts convertiran l'experiència de cada dia en el millor aprenentatge per poder fer front a la nova situació, que produirà un gran esclat i que donarà nova vida a la població.

Aquesta invasió pacífica de ciutadans estrangers va sorprendre i la ciutat va ser anomenada la «Calella dels alemanys». Es va convertir tòpica i mofa la idea que Calella s'escriuria amb K, sorgida d'un polèmic article del novel·lista **Josep M. Espinàs i Massip** (1927), aparegut el 1959 al setmanari *Destino*. També hi va haver dibuixants d'humor com en **Joaquim Muntañola i Puig** (1914-2012) que al diari *La Vanguardia* va publicar diversos acudits referint-se a Calella: -*" A mí me han asegurado que en este pueblo el alcalde no es alemán"-,* o un altre que sota el lema de *"Calella de los alemanes", diu: -"Pues yo en vez de ir a trabajar a Alemania he venido aquí, que está más cerca"*-. També hi va dir la seva – en ple "desarrollismo", **Valentí Castanys i Borràs** (1898-1965) a *El Correo Catalán* documentant la situació següent: -*"Tengan un poco de paciencia que en un momento terminamos el hotel"* – li diu el mestre d'obres envoltat de taulons a uns turistes ansiosos asseguts a terra.

Amb l'arribada de nous canals de distribució com els tour operadors alemanys i anglesos, Calella va créixer amb ells i va ser un referent pioner en el turisme de vacances. Calella, sortint del seu propi municipi, va tenir una capacitat exemplar i promotora, gràcies a **Enric Teixidó i Salvà,** (1923-1981) que va posar en marxa el turisme vacacional a municipis veïns i altres llocs del país i l'estat.



Foto: Arxiu Francisca Basart i Miró. Confraternització entre turistes i personal de l'hotel Codina

Som actors dins la mateixa obra

Avui són milions els turistes que nodreixen exèrcits d'invasió pacífica i contínuament són també nombroses les destinacions emergents que s'incorporen al mapa turístic mundial. Cada vegada viatja més gent i cada vegada, també, hi ha més llocs on anar. Per això, les destinacions pioners es troben davant el repte de conservar la seva font de riquesa i evitar que les fonts de la seva vida econòmica s'assequin.

Vells conceptes com el turisme vacacional basat només en el gaudi del sol i la platja han deixat pas a noves certificacions que avalen diferents tipologies de turisme. Aquest és el cas de les marques de "Turisme esportiu", "Turisme familiar" o "Turisme de salut" que esdevenen un referent per a Calella, una destinació que ha sabut també complementar amb una munió d'activitats, manifestacions i esdeveniments festius, culturals i esportius al llarg de l'any, la seva projecció internacional.

En un altre temps, Calella va ser pionera en turisme de vacances i aquest sector econòmic va irrompre en el tarannà del nostre poble i el va canviar físicament i en l'estructura social, modificant comportaments i transformant-nos. Avui el futur és molt imprevisible i l'única manera d'assegurar-ho és creant-lo, per això no es pot defallir i cal treballar dur. A Calella, tots som actors a l'hora de desenvolupar l'activitat turística d'un municipi, d'una destinació, d'un país, tant si ens movem en el sector públic com en el privat. No obstant això, cal tenir ben clar que estem dins la mateixa "obra".



Foto: Arxiu Quirze Estragué · 1957 · Oficina de Turisme situada al carrer Sant Josep, núm. 106. D'esquerra a dreta la senyora Maria Teresa Cairó, en Joan Villaret, en Quirze Estragué Tapiola i la senyora Ruth Zücher.

Fonts consultades:



- *Llibre: "CALELLA 50 ANYS PIONERS EN TURISME VACACIONAL. 1953 – 2003" · Autor: Jordi Ten i Figueras · Premi Ali Beí 2006 · Edita: Ajuntament de Calella ISBN: 84-609-2807-1 · Publintur, S.A. · DL.B-40.551-2004*
- *Llibre: "El turisme és notícia" · Notes i apunts cronològics a l'entorn del fet turístic. Finalista "Premis Alimara 2013". Un treball de Publintur, S.A., empresa promotora del Museu del Turisme · DL. B-19.196-2012*
- *Article: "Persiguiendo el sol con los turistas · III – La Maresma". Autor: Josep M. Espinàs, aparegut el 1959 al setmanari "Destino" núm. 1148 · 08.08.1959.*
- *Article-entrevista a Nina A. Kressman · Jordi Amat i Teixidó. Doctor en Història-Historiador. Calella Opinió 2013.*
- *Memòria executiva del projecte museogràfic del Museu del* turisme de Calella - Costa Barcelona